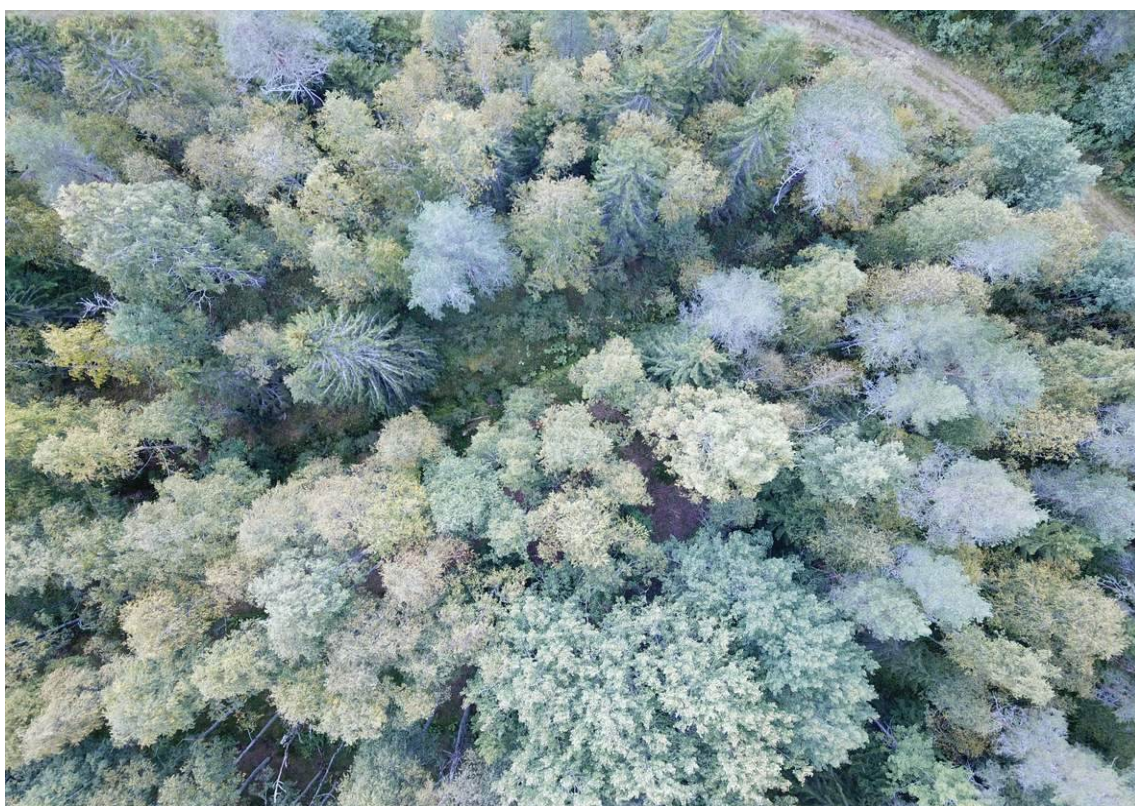

Pyhäntä 2022

Pilpankankaan tuulivoimapuiston arkeologinen
inventointi

H.-P. Schulz 16.12.2022
päivitetty 27.6.2023

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIA**PALVELU**

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Pyhääntä Pilpankankaan tuulivoimapuiston hankealueella. Alue sijaitsee Pyhääntä keskustaajamasta n. 15–27 km etelään kunnan lounaisosassa Pyhääntä ja Kiuruveden rajalla, ja lähellä Pyhääntä ja Pyhäjärven sekä Pyhääntä ja Kärsämäen rajoja. Alueen pinta-ala on noin 4245 ha ja sinne on suunniteltu enintään 30 tuulivoimalaa.

Työn tilaajat ovat Myrsky Energia Oy sekä FCG Finnish Consulting Group Oy. Maastotyön tekivät FM/MA Hans-Peter Schulz ja FM Stephan Schulz (Gis-sovellukset maastossa) 31.8.–2.9.2022 yht. 5,5 henkilötyöpäivää.

Tuulivoimapuiston hankealueelta tunnetaan ennestään yksi muinaisjäännös, pyyntikuoppajono ja useamman tervahaudan kohde Suksikangas (mj-tunnus 630010050). Hankealueen läheisyydestä (< 1 km etäisyydellä) ei ollut tiedossa muita muinaisjäännöksiä. Suksikankaan kohteesta tarkastettiin 2022 inventoinnissa vain hankealueella sijaitseva osa – kohteen pohjoisimman osan 5 pyyntikuoppaa ja 1 tervahauta sijaitsevat 200–500 m hankealueen pohjoisrajan ulkopuolella, ja ne jätettiin inventoinnin ulkopuolelle..

Inventoinnissa 2022 hankealueelta löytyi 8 uutta muinaisjäännöskohdetta – 1 pyyntikuoppajono ja tervahauta (kohde **3**), 1 tervahauta ja tervapirtin pohja (kohde **5**), sekä 6 tervahautaa. Lisäksi löytyi yksi muu kulttuuriperintökohde, talon jäännös (kohde **7**).

Hankkeen toteutuksella voisi olla vaikutusta yhteen kulttuuriperintökohteeseen: suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kohteen 7 aluerajauksen länsirajan sisäpuolella, alakohde 7-17 kiviä on suunnilleen voimalapaikan kohdalla.

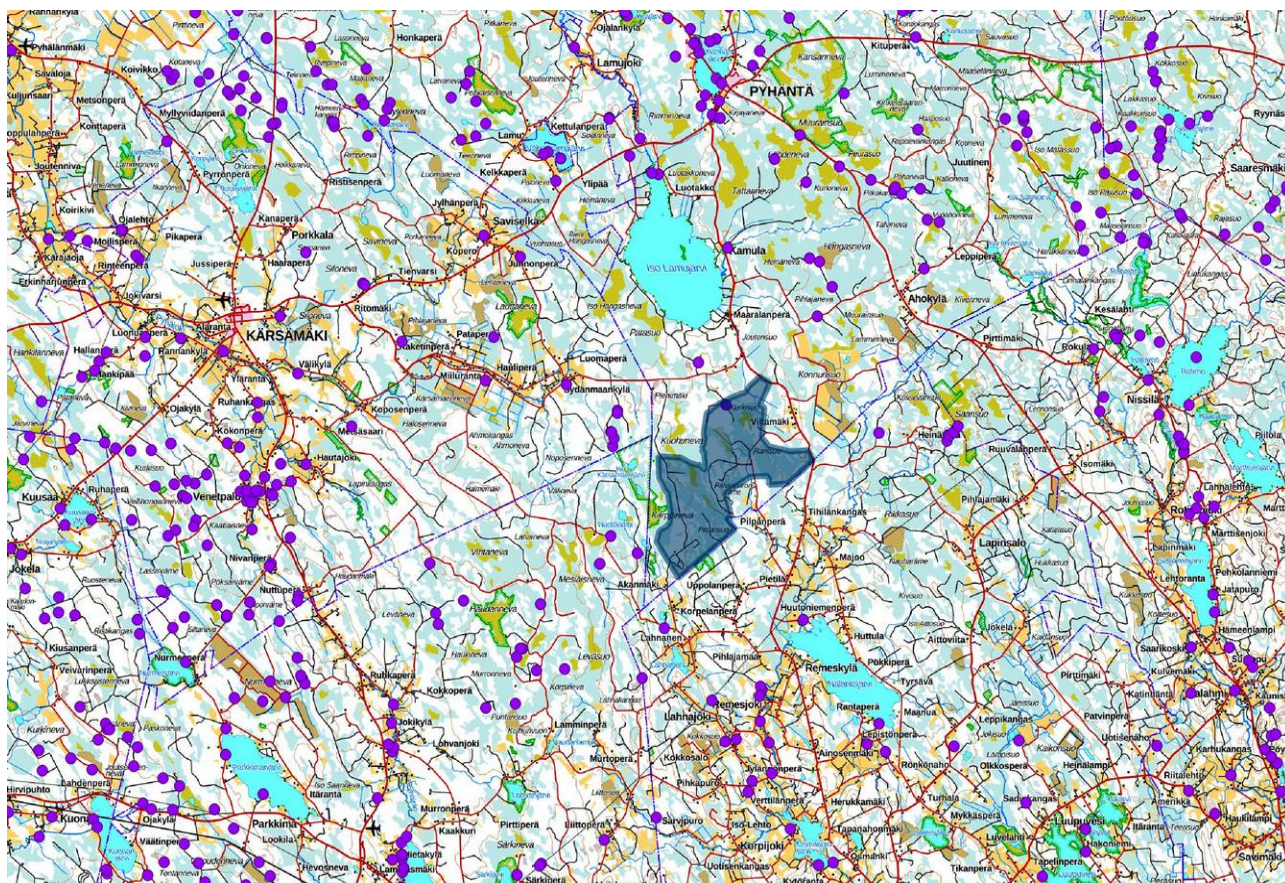
Sisällysluettelo

1. Perustiedot.....	2
2. Lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1. Esiselvitys.....	5
2.2. Maastoinventointimenetelmät.....	5
3. Maisema, topografia ja geologia.....	5
3.1. Valokuvat ja maastokuvaukset.....	7
4. Alueen maankäytön historiaa.....	12
5. Tulokset.....	14
6. Kohdehakemisto.....	16
7. Kohdekuvaukset.....	17
8. Aineistoluettelo.....	31

1. Perustiedot

Inventointialue:	Pyhännän Pilpankankaan tuulivoimapuisto sijaitsee Pyhännän keskustaajamasta n. 15–27 km etelään kunnan lounaisosassa Pyhännän ja Kiuruveden rajalla, ja lähellä Pyhännän ja Pyhäjärven sekä Pyhännän ja Kärämäen rajoja. Alueen pinta-ala on noin 4245 ha ja sinne on suunniteltu enintään 30 tuulivoimalaa.
Tilaja:	Myrsky Energia Oy sekä FCG Finnish Consulting Group Oy
Hankeomistaja:	Myrsky Energia Oy
Inventoinnin laji:	osainventointi
Kenttätöaika:	31.8.–2.9.2022 yht. 5,5 henkilötyöpäivää.
Karttanumerot:	TM35-lehtijako: Q4341L, Q4341R, Q4342L, Q4342R
Korkeus:	n. 142–179 m mpy
Koordinaattijärjestelmä:	ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto
Kopio raportista:	Museoviraston arkisto ja Pohjois-Pohjanmaan museo (digitaalinen kopio)
Aiemmat löydöt:	-
Inventointilöydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	1995 Mika Sarkkinen inventointi Kärämäki 1996 Mika Sarkkinen inventointi Pyhäntä 2011 Kaarlo Katiskoski tarkastus (kohde 2, Suksikangas 630010050) 2013 H.-P. Schulz MH/KMO inventointi Kärämäki 2013 H.-P. Schulz MH/KMO inventointi Pyhäjärvi 2013 H.-P. Schulz MH/KMO inventointi Pyhäntä 2014 J. Taivainen MH/KMO inventointi Kiuruvesi 2020 Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo Hautakankaan tuulivoimapuiston suunnittelualan arkeologinen inventointi, Pyhäjärvi

Kartta 1. Hankealue on merkitty sinisenä. Muinaisjäännösrekisteriin tallennetut kohteet violetteina pisteinä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:250 000, 12/2022.

2. Lähtökohdat ja menetelmät

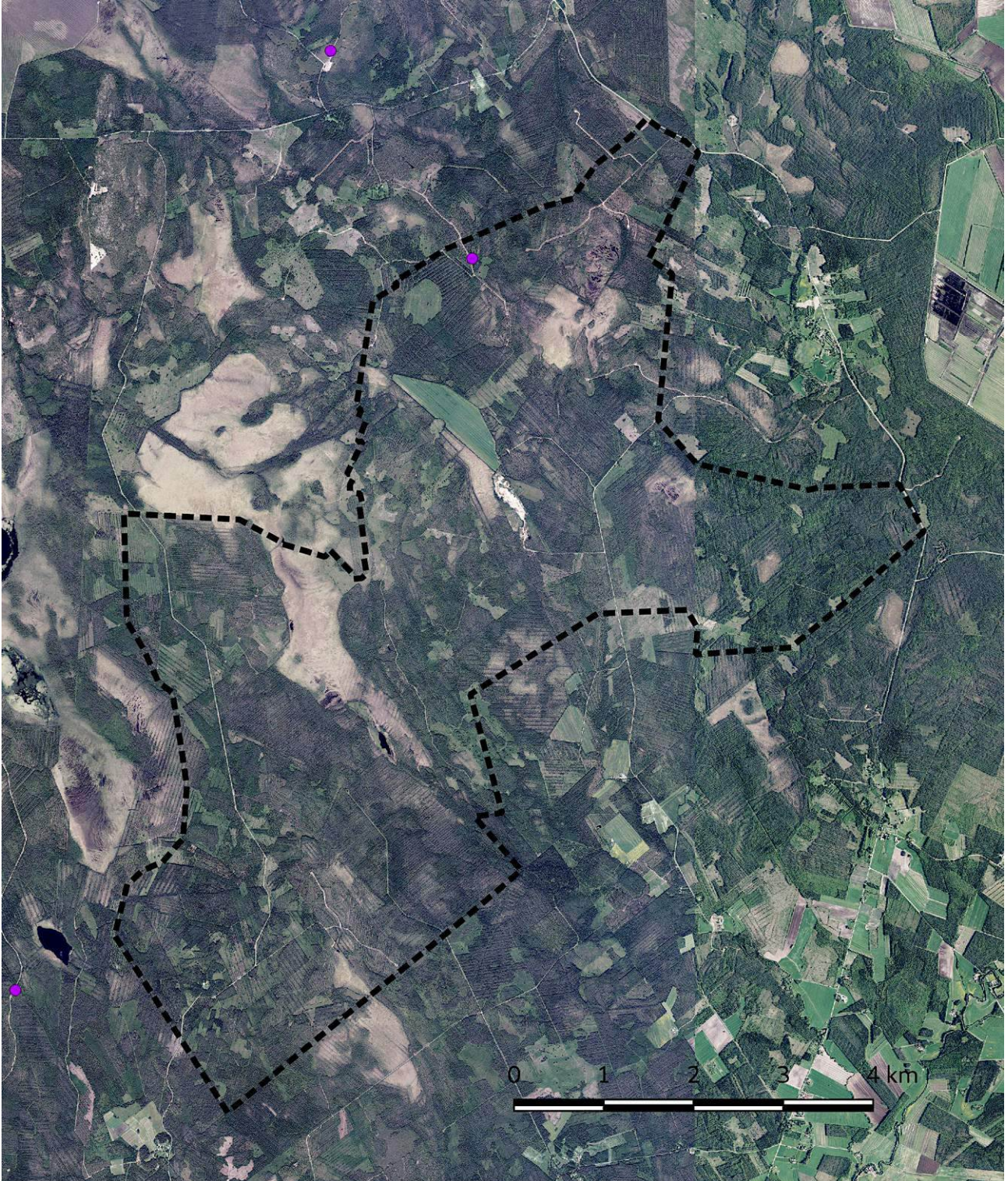
Myrsky Energia Oy suunnittelee Pyhännälle tuulivoimapuistoa. Pyhännän Pilpankankaan tuulivoimapuisto sijaitsee Pyhännän keskustaajamasta noin 15–27 km etelään kunnan lounaisosassa Pyhännän ja Kiuruveden rajalla, ja lähellä Pyhännän ja Pyhäjärven sekä Pyhännän ja Käsämsäen rajoja. Alueen pinta-ala on noin 4245 ha ja sinne on suunniteltu enintään 30 tuulivoimalaa.

Kartta 2. Hankealueen raja mustana katkoviivana, muinaisjäännösrekisteriin tallennetut kohteet violetteinä pisteinä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:50 000, 12/2022.

Tuulivoimapuiston hankealueelta tunnetaan ennestään yksi muinaisjäännos, pyyntikuoppajono ja useamman tervahaudan kohde Suksikangas (mj-tunnus 630010050). Hankealueen läheisyydestä (< 1 km etäisyydellä) ei ollut tiedossa muita muinaisjäännoiksiä. Suksikankaan kohteesta tarkastettiin 2022 inventoinnissa vain hankealueella sijaitseva osa – kohteen pohjoisimman osan 5 pyyntikuoppaa ja 1 tervahauta sijaitsevat 200–500 m hankealueen pohjoisrajan ulkopuolella, ja ne jätettiin inventoinnin ulkopuolelle.

Kartta 3. Hankealue, ortokuva. Hankealueen raja mustana katkoviivana, muinaisjäännosrekisteriin tallennetut kohteet violetteina pisteinä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:50 000, 12/2022. Maanmittauslaitoksen ortokuvat 12/2022.

2.1. Esiselvitys

Arkeologisen potentiaalin arviointi perustuu eri aineistoihin, joiden avulla asemointiin nykyiselle karttapohjalle tunnetut ja mahdolliset uudet muinaisjäännökset sekä muut ihmisen aikaansaamat pois käytöstä jääneet rakenteet ja niiden sijainnille potentiaalisia maaston kohtia. Keskeisiä aineistoja ovat GTK:n kallio- ja maaperäkartat, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat, korkeusmalli sekä laserkeilausaineisto ja Museoviraston arkeologisista kohteista ylläpitämä digitaalinen tietokanta. Kirjallisuuden ja vanhimman karttamateriaalin avulla on pyritty selvittämään alueella sijaitsevat pois käytöstä jääneet yli 100 vuotta vanhat asutus- ja elinkeinohistorialliset kohteet. Vanhin aluetta kuvaava tarkempi karttamateriaali ovat 1840-luvun pitäjänkartat; vanhimmat peruskartat ovat vuodelta 1972.

2.2. Maastoinventointimenetelmät

Tuulivoimapuiston hankealueella tarkastettiin voimalapaikat 200–300 m säteillä, lukuun ottamatta alueita, joissa pintakerros on turvetta. Lisäksi tarkastettiin kaikki kuivat kankaat. Maaperästä johtuen alue tarkastettiin pääosin pintahavainnoimalla, jotkut kohteet kairattiin. Aluetta halkaisee kaksi katkonaista, kaakko-luode-suuntaista harjujaksoa; isompi näistä muodostaa Vanhanhaudankankaan ja Suksikankkan hiekka-alueet. Vanhanaudankankaan itäreunalla tehtiin useita koepistoja noin 20 m välein (hiekkatörmän yläpuolelle). Laajaan avohakkuuseen tehty maanmuokkaus mahdollisti mineraalimaapinnan tarkastuksen isolla alueella. Pienemmillä hiekka-alueilla ei tehty koepistoja. Märät tasaiset rämeet ja suot jätettiin useimmiten tarkemmin katsomatta niiden vähäisen muinaisjäännöspotentiaalin vuoksi. Arkeologiset kulttuuriperintökohteet dokumentoitiin ja valokuvattiin, ja näistä kirjattiin pintahavaintoja.

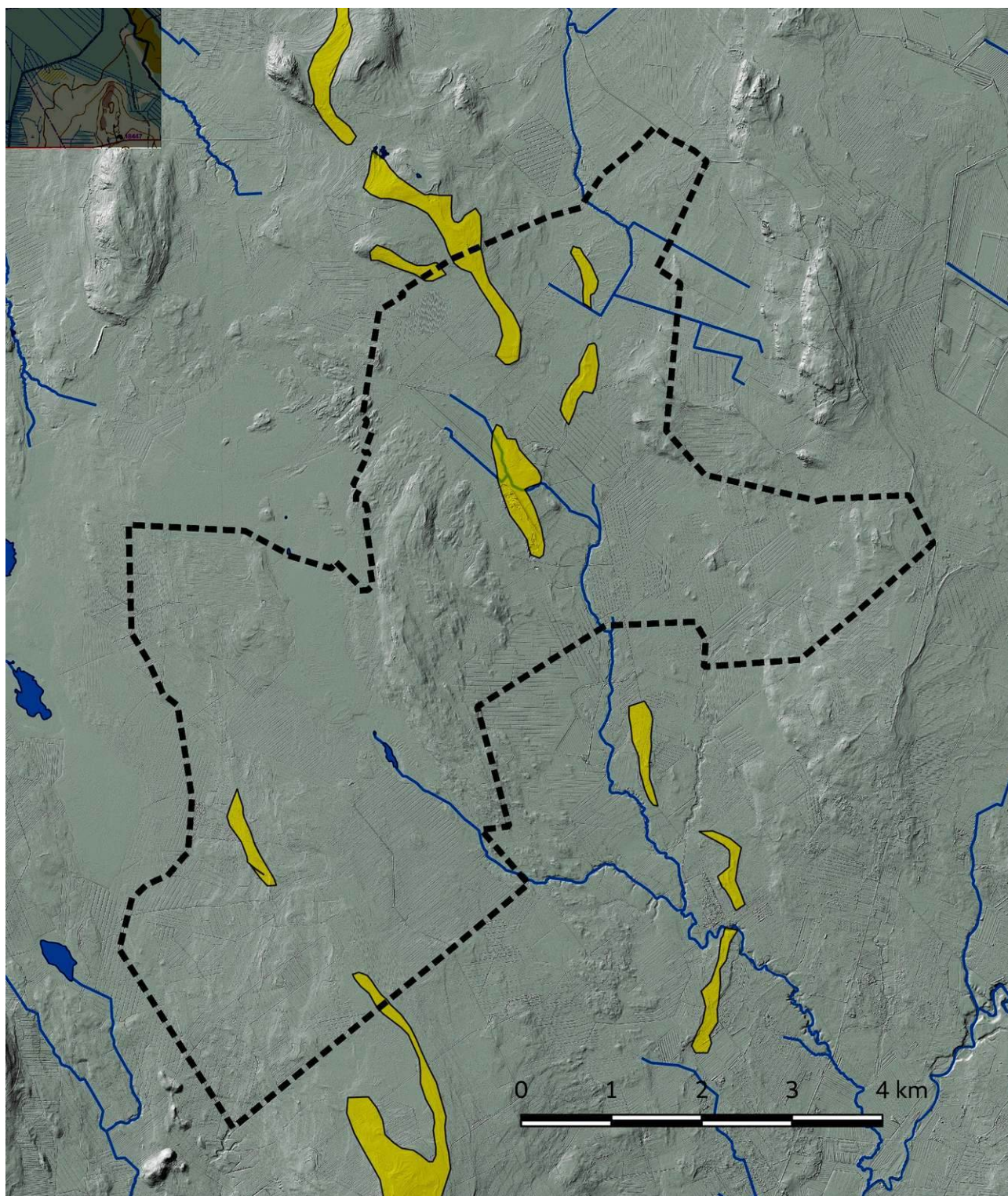
Inventoidut alueet kartalla 5 sivulla 7.

3. Maisema, topografia ja geologia

Suunnittelualue on melko tasaista pohjamaa- ja kankaan väliset matalammat seudut ovat laajalti soistuneet; korkeuserot ovat pääosin alle 5 m / 100 m. Alueen keskiosassa on vyöhyke moreeniselänteitä - Pilpankangas, Kiviharju ja Uudenhaudankangas - joiden länsilaidalla on useita pieniä kalliopaljastumia. Aluetta halkaisee kaksi katkonaista, kaakko-luode-suuntaista harjujaksoa; isompi näistä muodostaa Vanhanhaudankankaan ja Suksikankkan hiekka-alueet.

Vesistöjä on vain vähän, Pilpanoja, joka saa alkunsa pienestä Pilpanjärvestä sekä Pilpanpuro; molemmat purot laskevat Rikkajoen kautta Näläntöjärveen.

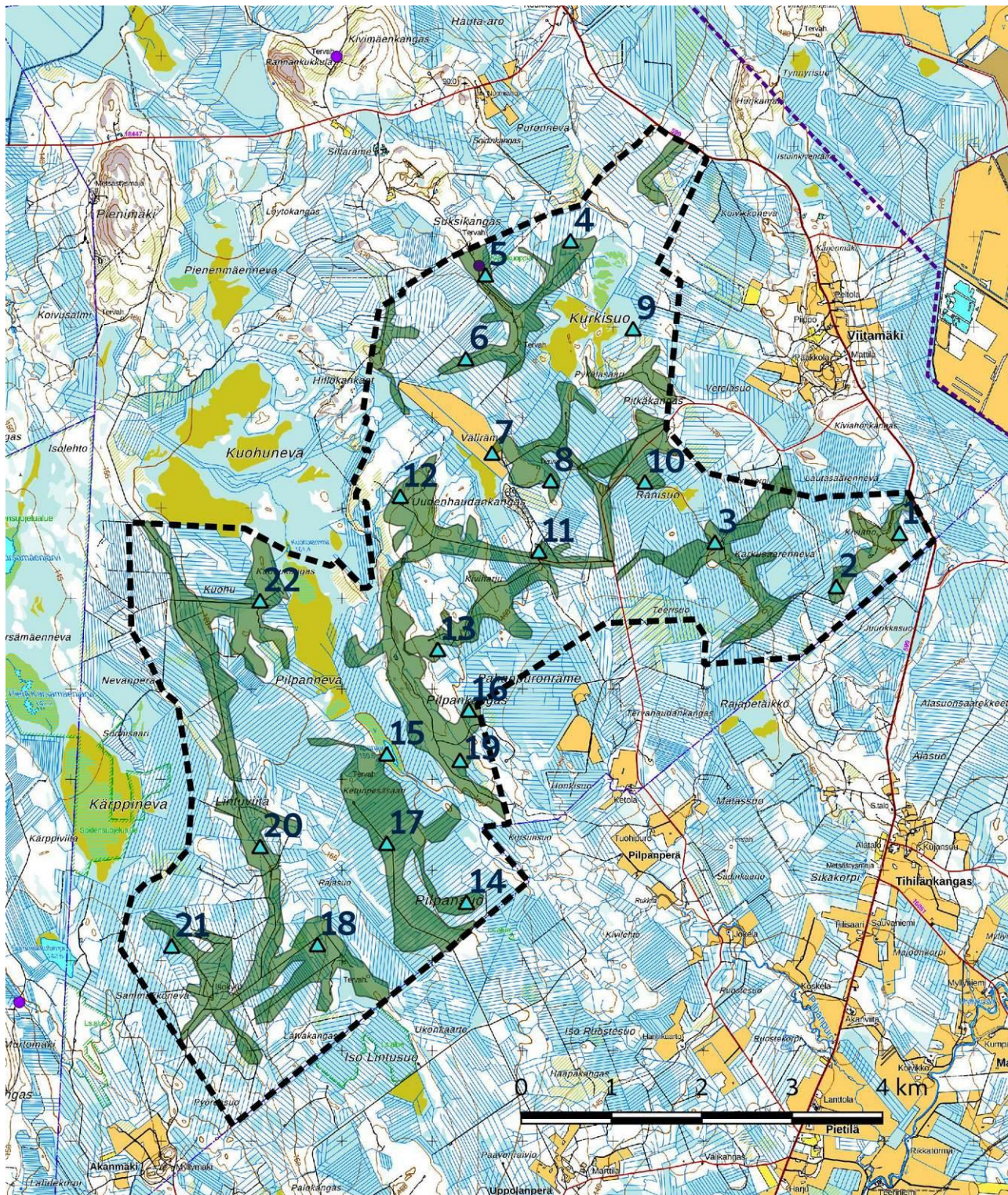
Vajaat 65% alueesta on ojitettua rämettä, joka on kuten kuivat kankaatkin metsätalouskäytössä; keskiosaan on raivattu laaja, 41 ha kokoinen turvepeltoalue.

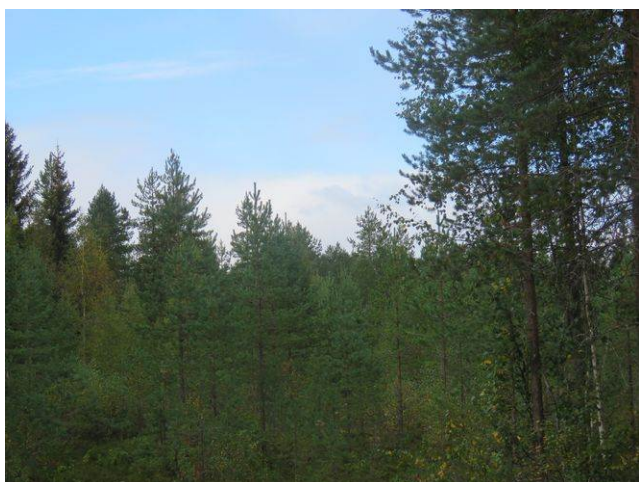
Kartta 4. Lidar-aineistoon perustuva korkokuva 2 m DEM. Hankealueen raja mustana katkoviivana, muinaisjäännösrekisteriin tallennetut kohteet violetteina pisteinä. Harjut keltaisena, vesistöt VPD 2. Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineisto, karttapohja 1:20 000, 11/2022.

3.1. Valokuvat ja maastokuvaukset

Kartta . Yleiskartta. Kuvauspisteet ja inventoidut alueet. Hankealueen raja mustana katkoviivana, muinaisjäännösrekisteriin tallennetut kohteet violetteina pisteinä. Kuvauspisteet 1-22 turkooseina kolmioina, inventoidut alueet vaaleanvihreänä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:50 000, 11/2022.

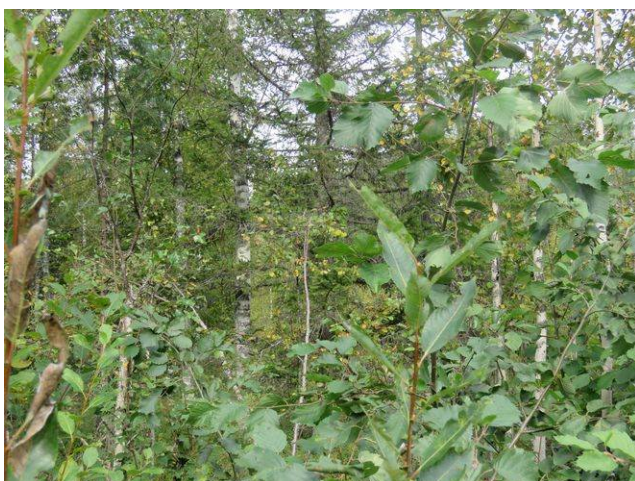
Kuva 1. Voimalapaikka Kiviaholla, länteen.

Kuva 2. Voimalapaikka Kiviahon lounaispuolella.

Kuva 3. Vanha metsätie Karkusaarennevalle, lounaaseen.

Kuva 4. Voimalapaikka Kurkisuon pohjoispuolella, etelään.

Kuva 5. Vanha sorakuoppa Suksikankaalla, oikealla pyyntikuoppia.

Kuva 6. Voimalapaikka soraharjanteella Suksinevan Lounaispuolella.

Kuva 7. Voimalapaikka Väilirämeen Suopellolla, luoteeseen.

Kuva 8. Vanhanhaudankankaalla oleva laaja hiekkatasanne, jossa mm. pyyntikuoppajono (kohde 3)

Kuva 9. Voimalapaikka Kurkisuon itäpuolella, pohjoiseen.

Kuva 10. Voimalapaikka Ranisuon luoteispuolella, itään.

Kuva 11. Sorakuoppa Vanhanhaudankankaan länsipuolella, kuvattu pohjoiseen.

Kuva 12. Voimalapaikka Uudenhaudankankaan länsipuolella.

Kuva 13. Voimalapaikka Pilpankankaan pohjoisosassa,

Kuva 14. Voimalapaikka Pilpansuolla, länteen

Kuva 15. Hankealueen eteläosa; dronekuva Pilpanjärveltä etelään, korkeus 105 m.

Kuva 16. Pilpanneva; dronekuva luoteeseen, korkeus 95 m.

Kuva 17. Voimalanpaikka metsätien itäpuolella Ketunpesän-Saaren eteläpuolella.

Kuva 18. Voimalapaikka Rajasuon eteläpuolella.

Kuva 19. Soratasanne Pilpankankaan eteläpäässä.

Kuva 20. Metsätie ja voimalapaikka tien varrella Lintuviitalla, kuvattu pohjoiseen.

Kuva 21. Voimalapaikka Sammakonevan pohjoispuolella.

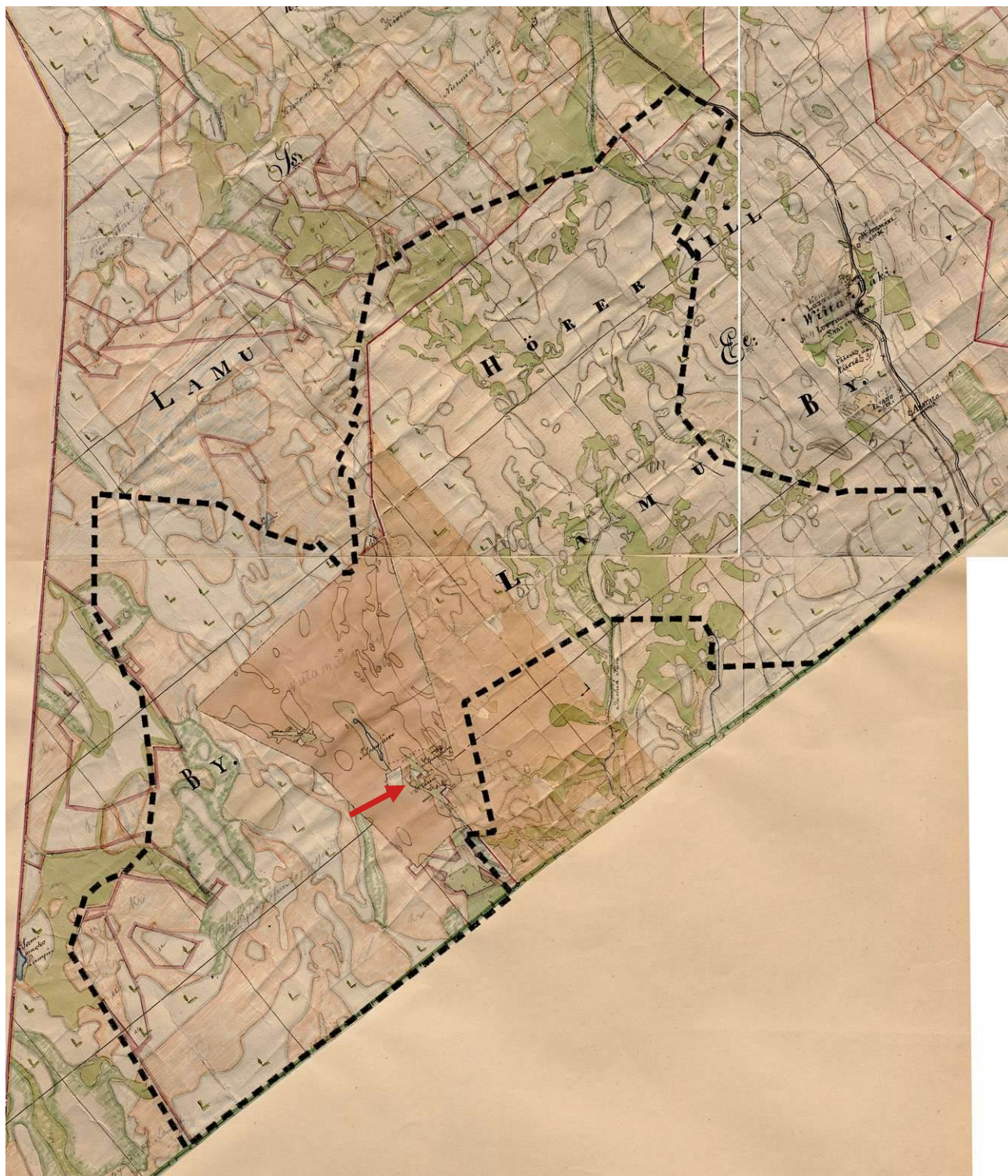

Kuva 22. Voimalapaikka Kuohukankaalla, koilliseen.

4. Alueen maankäytön historiaa

Hankealue vapautuu mannerjäätiköstä noin 10 200 – 10 000 vuotta sitten. Seutu oli alussa varhaisen Ancy-lusjärven peittämiä, ainoastaan Kiviahon kohdalla oli silloin pieni luoto; supra-akvaattiset alueet ovat korkeudella yli 180 m mpy. Maankohoamisen seurauksena ranta vetäytyi nopeasti länteen kuin laajat alueet soistuvat moneen vuosituhanteen kuluessa, Muinaisessa merenrantavaiheessa noin 900 vuotta sitten asuinpaikkoja olisi voinut olla harjujen rinteellä, jälkiä ei kuitenkaan löytynyt. Esihistoriallisella ajanjaksolla on tehty harjuille pyyntikuoppia (kohteet 2 ja 3), joita ei voitu tarkemmin ajoittaa.

Runsaat tervahaudat, joita hankealueelta on löytynyt 6 kpl, kielivät historiallisen ajan metsien käytöstä. Pitäjänkarttojen perusteella hankealueella oli 1800-luvun puolella välissä yksi talo, Pilppa. Lähin asutus alueen ulkopuolella oli Viitamäellä hankealueen rajasta noin 1 – 1,5 km itään. Nykyään alue on pääosin metsätaloustalossa, laajan suopellon ohella on yksi iso soranottoalue.

Kartta 6, Hankealue asemituna. Ote 1800-luvun puolivälissä tehdystä pitäjänkartasta, yhdistetty lehdet 3324 02, 03, 05, 06,. Pilpan talo merkitty nuolella.

5. Tulokset

Tuulivoimapuiston hankealueelta tunnetaan ennestään yksi muinaisjäännös, pyyntikuoppajono ja useamman tervahaudan kohde Suksikangas (mj-tunnus 630010050). Hankealueen läheisyydestä (< 1 km etäisyydellä) ei ollut tiedossa muita muinaisjäännöksiä. Suksikankaan kohteesta tarkastettiin 2022 inventoinnissa vain hankealueella sijaitseva osa – kohteen pohjoisimman osan 5 pyyntikuoppaa ja 1 tervahauta sijaitsevat 200–500 m hankealueen pohjoisrajan ulkopuolella, ja ne jätettiin inventoinnin ulkopuolelle..

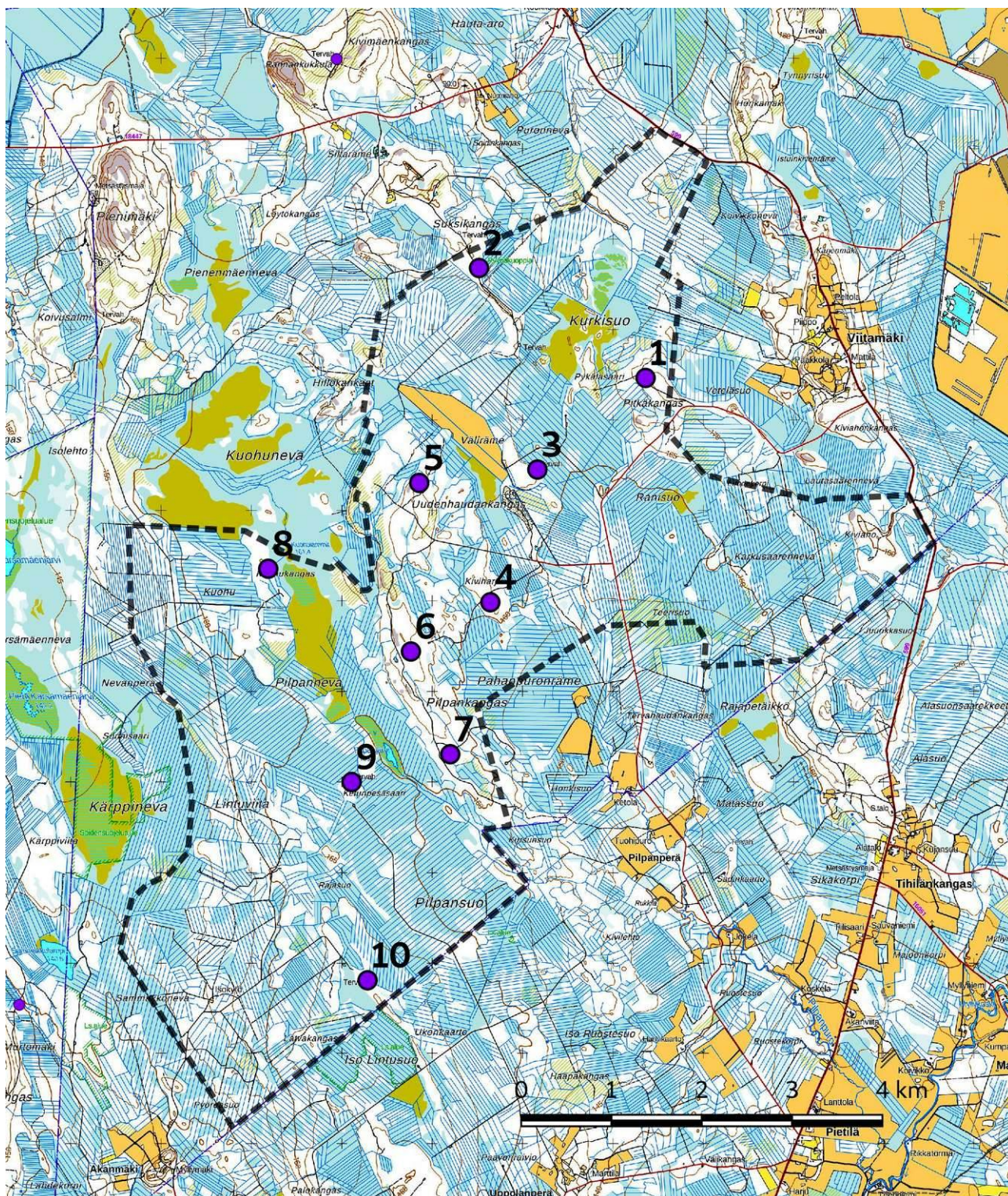
Inventoinnissa 2022 hankealueelta löytyi 8 uutta muinaisjäännöskohdetta – 1 pyyntikuoppajono ja tervahauta (kohde **3**), 1 tervahauta ja tervapirtin pohja (kohde **5**), sekä 6 tervahautaa. Lisäksi löytyi yksi muu kulttuuriperintökohde, talon jäännös (kohde **7**).

Hankkeen toteutuksella voisi olla vaikutusta yhteen kulttuuriperintökohteeseen: suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kohteen 7 aluerajauksen länsirajan sisäpuolella, alakohde 7-17 kiviä on suunnilleen voimalapaikan kohdalla.

Lestijärvellä, 16.12.2022
päivitetty 27.6.2023

Hans - Peter Schulz

Hans-Peter Schulz

Kartta 7 . Hankealue; yleiskartta kohteista. Kohteet 1–10 violetteina pisteinä, Hankealueen raja mustana katkoviivana. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:50 000, 12/2022.

6. Kohdehakemisto

Kohde	sivu	tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lkm	sta- tus	tunnus
1. Pitkäkangas	17	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika	1	U	
2. Suksikangas	18	Työ- ja valmistuspaikat / pyyntikuoppajono, tervahautoja, kellari	Ajoittamaton ja historiallinen (uusi aika)	13	MJ	630010050
3. Vanhanhaudankangas	20	Työ- ja valmistuspaikat / pyyntikuoppajono, tervahauta	Ajoittamaton ja historiallinen (uusi aika)	11	U	
4. Kiviharju	22	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika		U	
5. Uudenhaudankangas	23	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta, tervapirtin pohja	Uusi aika	2	U	
6. Pilpankangas	25	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika		U	
7. Pilppa	26	Asuinpaikat / talon jäännös	Uusi aika	17	KP	
8. Kuohukangas	28	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika		U	
9. Ketunpesänsaari	29	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika		U	
10. Ukonkaarto	30	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika		U	

Taulukko. Status: U uusi muinaisjäännöskohde, MJ tunnettu muinaisjäännöskohde, KP muu kulttuuriperintö-kohde

7. Kohdekuvaukset

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4342R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7089466 I 469365
Tyypin tarkenne	Tervahauta	N2000	173 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

Kuvaus:

Pitkäkankaan luoteisosassa sijaitsee tervahauta; halkaisija n. 19 m, kuopan halkaisija n. 9 m halssi suuntautuu lounaaseen. Tervahaudalla ja aivan sen ympäristössä kasvaa eri-ikäistä lehtomaisen kankaan sekametsää, etelämpänä mäntyvoittoista kasvatusmetsää.

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähin suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kohteesta yli 650 m päässä.

Kohde 1. Tervahauta kuvattu pohjoiseen.

Kohde 1. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Rekisteritiedot	630010050	Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4342R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat, maarakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7090681 I 467522
Tyypin tarkenne	Pyyntikuoppajono, tervahautoja, kellari	N2000	173 m mpy
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton ja historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika (tervahaudoit)		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset	Mika Sarkkinen inventointi 1996, Kaarlo Katiskoski tarkastus 2011, H-P. Schulz inventointi 2013		

Kuvaus:

MJ-rekisterin kuvaus: Pyyntikuopat sijaitsevat Suksikankaan talosta 1,3 km itäkaakkoon Suksikankaan itä-reunalla, kankaan kapeimman kohdan pohjoispuolella suon reunan ja metsätien välissä metsätien lähellä. Alue on mäntyä kasvavaa hiekkakangasta. Kankaan tasaisella päällyställä, tien itäpuolella olevasta tervahaudasta pohjoiseen, todettiin vuoden 1996 inventoinnissa puolenkymmentä mahdollista pyyntikuoppia. Kuoppien halkaisija on noin 4 m ja syvyys noin 50 cm.

Metsätien leventämissuunnitelman takia vuonna 2011 tehdyssä tarkastuksessa alueella todettiin 15 kuoppaa, joista ainakin pääosaa voi pitää pyyntikuoppina. Lisäksi peruskarttaan merkityillä alueilla todettiin kolme tervahautaa sekä joitakin selvästi myöhäisiä kaivantoja tai kuoppia. Kuopat sijoittuvat noin 1,5 km matkalle, kun myös eteläisimmät tervahaudoit huomioidaan.

Inventointi 2022: Inventoinnissa havaittiin yksi uusi todennäköinen pyyntikuoppa, alakohde 2-11 (halk. 2 m syvyys 0,4 m). Alakohde 2-13 (mj-rekisterissä alakohde tervahauta (9), alakohdetunnus 15124) kairattiin, eikä siitä havaittu hiiltä tai muita merkkejä tervanpoltosta – tämän johdosta sekä sen pienen koon ja kellari-maisen muodon perusteella sen tulkitaan olevan kellari eikä tervahauta.

Mj-rekisterin alakohteet kuoppa 14, tervahauta (15) sekä kuopat 16–19 (alakohdetunnukset 15129–15134) sijaitsevat hankealueen ulkopuolella eikä niitä sen tähden tarkastettu, saati käsitellä tässä raportissa.

Alakohdeluettelo:

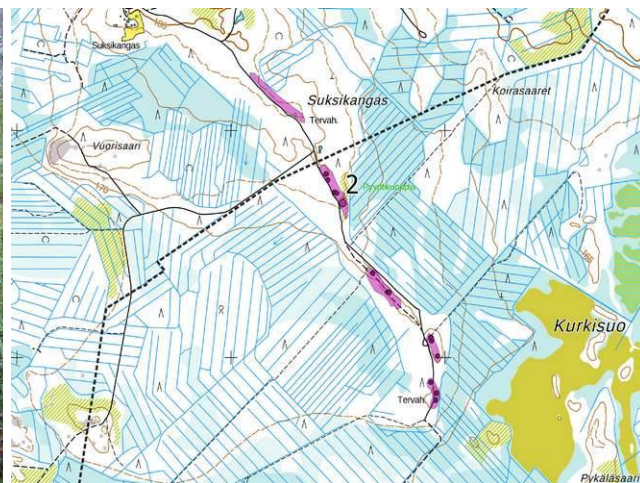
Alakohteen nro	mj-rekisterin alakohde	mj-rekisterin alakohdetunnus	tyyppi	x	y	z
2-1	Kuoppa 13	15128	pyyntikuopat	467444	7090809	176
2-2	Kuoppa 12	15127	pyyntikuopat	467452	7090782	175
2-3	Kuoppa 10	15125	pyyntikuopat	467484	7090728	173
2-4	Kuoppa 11	15126	pyyntikuopat	467494	7090724	173
2-5	Kuoppa 1	15117	ei määritelty	467662	7090372	171
2-6	Kuoppa 3	15119	ei määritelty	467731	7090289	171
2-7	Kuoppa 2	15118	pyyntikuopat	467739	7090287	171
2-8	Kuoppa 4	15120	ei määritelty	467933	7090089	170
2-9	Kuoppa 6	15121	pyyntikuopat	467937	7090074	170
2-10	Kuoppa 7	15122	pyyntikuopat	467965	7090007	171
2-11			pyyntikuopat	467933	7089892	169
2-12	Tervahauta (8)	15123	tervahauta	467960	7089844	170
2-13	Tervahauta (9)	15124	kellari	467956	7089812	170

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähimmät suunnitellut voimalapaikat sijaitsevat kohteesta 150–200 m päässä.

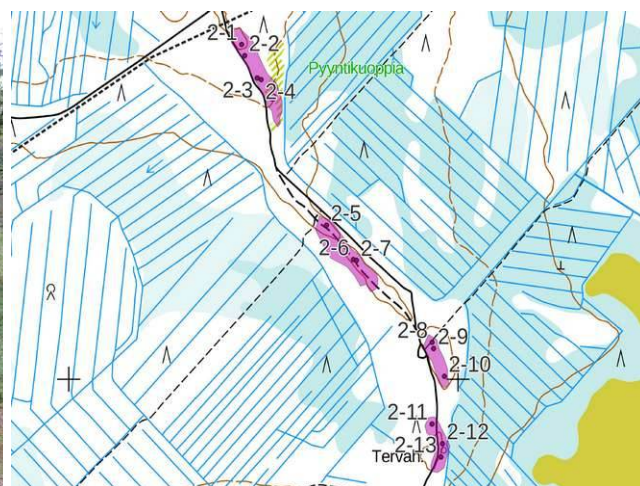
Alakohde 2-1. Pyyntikuoppa kuvattu länteen.

Kohte 2. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Alakohde 2-13. Tervahauta kuvattu koilliseen.

Kohteen 2 alakohteet. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Alakohde 2-14. Kellari kuvattu itään.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4342R
Laji	Kiinteä muinaisjäänös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7088453 468167
Tyypin tarkenne	Pyyntikuoppajono, tervahauta	N2000	166 m mpy
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton ja historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika (tervahauta)		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

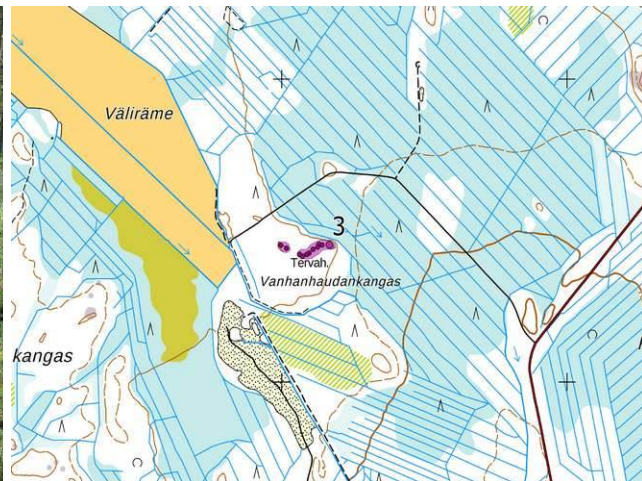
Kuvaus:

Vanhanhaudankankaan keskiosasta sen itäreunalle kulkee kapea hiekkaharjanne. Harjanteen itäpäädyssä on pieni tervahauta (halkaisija n. 11 m, kuopan halkaisija n. 6,5 m, kuopan syvyys n. 1 m, valli hyvin matala, vain n. 30 cm) ja siitä länteen kulkee pyyntikuoppajono, josta tavattiin 10 pyyntikuoppaa. Kuopat olivat pyöreitä, pääosin halkaisijaltaan n. 2–3 m ja n. 60–100 cm syviä. Kaksi kuopista, alakohteet 3-9 ja 3-11, olivat kuitenkin selvästi suurempia, halkaisijaltaan yli 4 m ja yli 1 m syviä.

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähin suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kohteesta yli 300 m päässä.

Alakohde 3-1. Tervahauta kuvattu itään.

Kohde 3. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

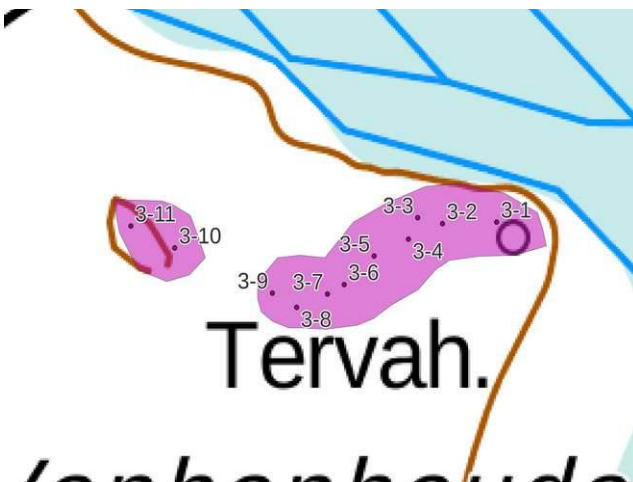
Alakohteiden koordinaatit

x	y	koodi	tyyppi
468167.	7088452.	3-1	tervahauta
468016.	7088444.	3-10	pyyntikuoppa
467998.	7088449.	3-11	pyyntikuoppa
468144.	7088451.	3-2	pyyntikuoppa
468127.	7088455.	3-3	pyyntikuoppa
468120.	7088445.	3-4	pyyntikuoppa
468108.	7088437.	3-5	pyyntikuoppa
468096.	7088425.	3-6	pyyntikuoppa
468096.	7088421.	3-7	pyyntikuoppa
468073.	7088416.	3-8	pyyntikuoppa
468065.	7088422.	3-9	pyyntikuoppa

x

Alakohde 3-2. Pyyntikuoppa kuvattu länteen.

Kohteen 3 alakohteet. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Alakohde 3-2. Kairausnäyte.

Alakohde 3-11. Suuri pyyntikuoppa kuvattu etelään.

Alakohde 3-11. Kairausnäyte.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4342R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7086986 I 467647
Tyypin tarkenne	Tervahauta	N2000	169 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

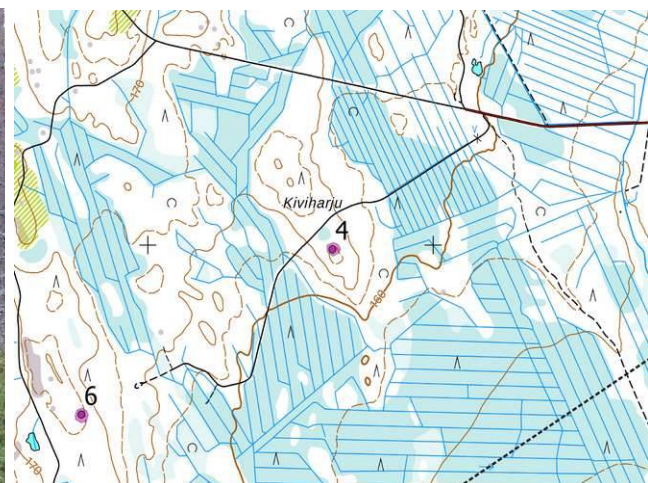
Kuvaus:

Tervahauta sijaitsee Kiviharjun eteläosassa sijaitsevalla kumpareella. Sen halkaisija on n. 13 m, kuopan läpimitta 6 m ja syvyys 0,6 m, halssi suuntautuu lounaaseen.

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähimmät suunnitellut voimalapaikat sijaitsevat kohteesta 400–500 m päässä.

Kohde 4. Tervahauta länteen

Kohde 4. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4342R
Laji	Kiinteä muinaisjäänös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7088305 I 466860
Tyypin tarkenne	Tervahauta, tervapirtin pohja	N2000	174 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

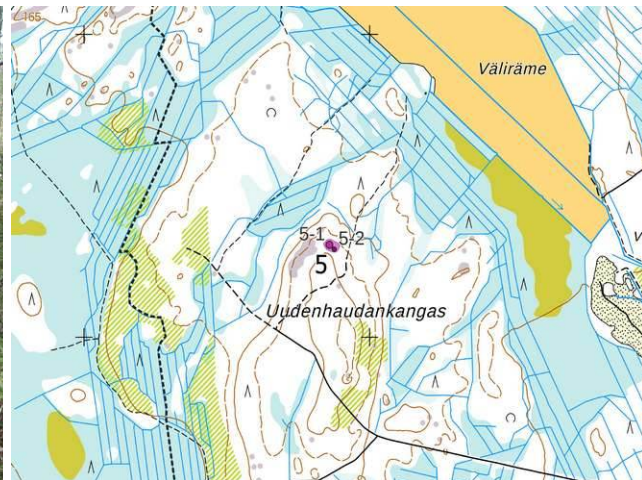
Kuvaus:

Uudenhaudankankaan pohjoisosassa, itäisen rintein laella kulkevan matalan harjanteen päällä sijaitsevat tervahauta sekä tervapirtin pohja. Tervahaudan halkaisija on n. 17 m, kuopan läpimitta 9 m ja syvyys 0,8 m, halssi suuntautuu pohjoiseen. Tervapirtin pohja koostuu kivi- ja maaperustuksesta, n. 4,5 m x 4,5 m sekä koillisnurkassa sijaitsevasta kiukaan jäänteestä, kiviröykkiöstä, jossa palaneita kiviä, halkaisija n. 2 m, korkeus n. 1,2 m. Ympäristö on kivikkoista, ja alueella kasvaa harvennettua, pääosin nuorta mäntyvoittoista metsää. Tervahaudan päällä, ja harjanteen itäpuolella kasvaa kuitenkin myös jonkin verran varttuneempia havupuita.

Alakohdeluettelo:

Alakohteen nro	tyyppi	x	y	z
5-1	tervahauta	467444	7090809	176
5-2	tervapirtin pohja + kiuas	467452	7090782	175

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähin suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kohteesta n. 150 m päässä.

Alakohde 5-1. Tervahauta kuvattu lounaaseen, edessä halssi. Kohde 5. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Alaohde 5-2. Tervapirtin pohja, kiukaan jäännös vasemmalla.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4342R
Laji	Kiinteä muinaisjäänös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7086441 466767
Tyypin tarkenne	Tervahauta	N2000	173 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

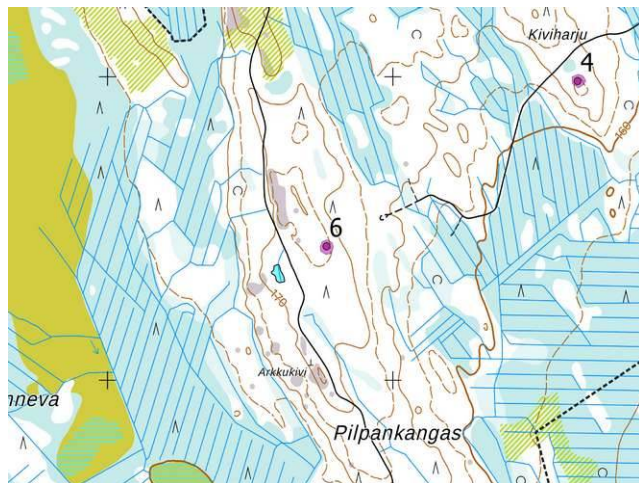
Kuvaus:

Hauta sijaitsee Pilpänkankaan keskiosissa, itäisen rinteen laella. Läpimitta valli mukaan lukien 17 m, kuopan halkaisija 6,5 m ja syvyys 0,9 m. Halssi suuntautuu itäkoilliseen, se on sortunut.

Vaikutusten arvio: Hankkeella voisi olla vaikutusta kohteeseen – lähin mahdollinen voimalapaikka sijaitsisi vain n. 80 m kohteesta itään, ja kohde olisi siten huomioitava voimalan tie- ja voimansiirtoyhteyksiä suunniteltaessa ja rakennessaessa. Kyseinen voimalapaikka sisältyy kuitenkin vain 30 voimalan suunnitelmaan – 27 voimalan suunnitelmassa lähimmät voimalapaikat sijaitsevat yli 600 m päässä kohteesta.

Kohde 6. Tervahauta itään.

Kohde 6. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4341R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7085323 467211
Tyypin tarkenne	Talon jäännös	N2000	165 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

Kuvaus:

Pilpankankaan eteläosassa on aikanaan sijainnut Pilpan talo. Talo on merkitty pitäjänkarttaan, ja esiintyy vielä vuoden 1972 peruskartassa, tosin silloin jo ilman viljelyksiä. Paikalta tavattiin n. 10 m päässä toisistaan suuren, vanhan kiviunin jäännös (alakohde 7-1), pienempi mahdollinen kiviunin jäännös (alakohde 7-2) sekä metallinen liesi (alakohde 7-3). Näitä kolmea tulisijanjäännöstä ympäröivät luultavasti vähintään kahdet eri rakennuksen kiviperustukset, mutta aluskasvillisuuden takia ei ollut mahdollista tarkemmin selvittää, mitkä osat havaituista perustuksista kuuluivat yhteen, ja mitkä olivat mahdollisesti vanhemman tai uudemman oletettavan asuinrakennuksen peruja. Kaikki kolme sijaitsevat suunnilleen samalla kohdalla kuin vuoden 1972 peruskarttaan merkitty asuinrakennus. Näiden selvien asuinrakennuksen jäänteiden lisäksi paikalta tavattiin kiviseinäisen maakellarin jäännös (alakohde 7-4), rakennuksen betonisia perustuspilareita (alakohde 7-5), rakennuksen kiviperustus (alakohde 7-6), yhdeksän viljelyröykkiötä sekä kaksi kiviaidan jäännöstä.

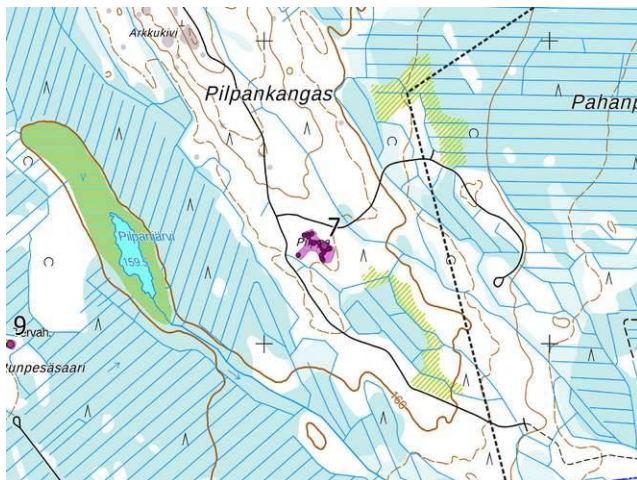
Alakohdeluettelo:

Alakohteen nro	tyyppi	x	y	z
7-1	kiviuuni	467211	7085323	165
7-2	kiviuuni	467200	7085321	165
7-3	metallinen liesi	467204	7085313	165
7-4	kellari	467222	7085311	165
7-5	betonisia perustuspilareita	467209	7085301	165
7-6	rakennuksen kiviperustus	467201	7085293	165
7-7	viljelyröykkiö	467202	7085282	164
7-8	viljelyröykkiö	467206	7085276	164
7-9	viljelyröykkiö	467230	7085314	164
7-10	viljelyröykkiö	467192	7085334	165
7-11	viljelyröykkiö	467175	7085333	164
7-12	viljelyröykkiö	467164	7085335	164
7-13	viljelyröykkiö	467156	7085352	165
7-14	viljelyröykkiö	467154	7085361	165
7-15	viljelyröykkiö	467140	7085358	165
7-16	kiviaita	467167	7085363	165
7-17	kiviaita	467120	7085292	163

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähin suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kohteesta yli 350 m päässä.

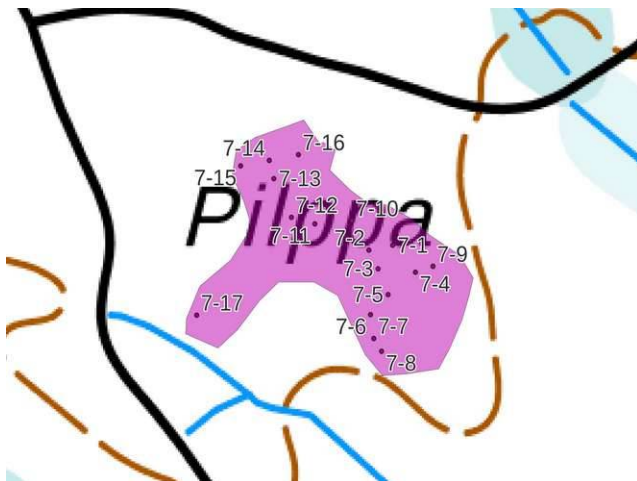
Alakohde 7-1. Kiviuni.

Kohde 7. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Alakohde 7-4. Kellari.

Kohteen 7 alakohdeet. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Alakohde 7-14. Viljelyröykkiö.

Alakohde 7-17. Kiviaita.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4342R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7087356 I 465188
Tyypin tarkenne	Tervahauta	N2000	164 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

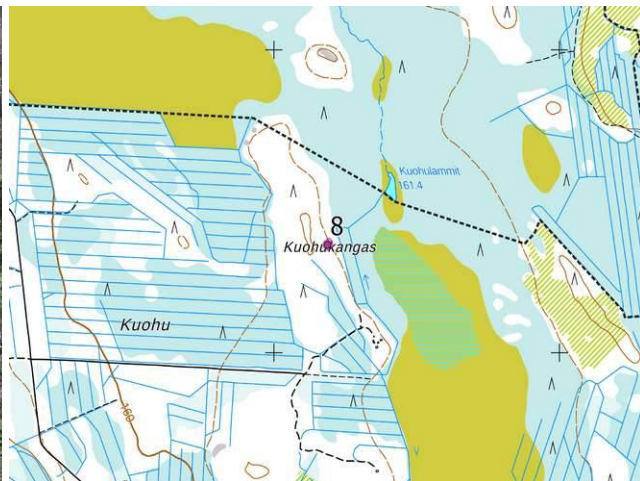
Kuvaus:

Tervahauta sijaitsee Kuohukankaan itäreunassa. Sen läpimitta valli mukaan lukien on 18 m, kuopan halkaisija 7 m ja syvyys 0,8 m. Halssi suuntautuu koilliseen, se on sortunut. Haudan ympäristössä kasvaa kuusivaltaista varttunutta sekametsää.

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähimmät suunnitellut voimalapaikat sijaitsevat kohteesta n. 300 m päässä.

Kohde 8. Tervahauta itään.

Kohde 8. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4341R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7084998 I 466112
Tyypin tarkenne	Tervahauta	N2000	163 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

Kuvaus:

Tervahauta sijaitsee Ketunpesäsaaren pohjoisosassa, pienellä harjanteella rämeen reunassa. Sen läpimitta valli mukaan lukien on 15 m, kuopan halkaisija 6 m ja syvyys 0,9 m. Halssi suuntautuu koilliseen, se on sortunut. Haudan ympäristössä kasvaa varttunutta kuusi- ja mäntymetsää.

Vaikutusten arvio: Hankkeella ei olisi vaikutusta kohteeseen, lähin suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kohteesta yli 300 m päässä.

Kohde 9, tervahauta pohjoiseen.

Kohde 9. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4341R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	-
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7082806 I 466287
Tyypin tarkenne	Tervahauta	N2000	162 m mpy
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	GPS-mittaus, digitointi (lidar-aineisto)
Ajoitustarkenne	Uusi aika		
Inventointilöydöt	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus,
Aiemmat tutkimukset			

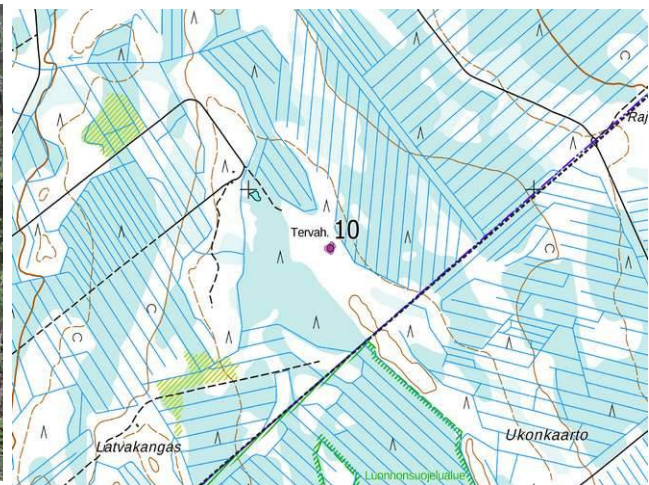
Kuvaus:

Hauta sijaitsee Ukonkaarron pohjoisosassa Rajasuon rämeiden etelä- ja kaakkoispuolella.. Läpimitta valli mukaan lukien on 16 m, kuopan halkaisija 7 m ja syvyys 0,7 m. Halssi suuntautuu koilliseen ja on sortunut. Tervahaudan päällä kasvaa varttuneita kuusia, mutta muuten aivan sen ympäristössä ei juuri ole suurempia puita, sillä hautaa ympäröi metsäoja. Lähialueella lännessä on varttuneempaa sekametsää, idässä ja etelässä muutaman kymmenen vuoden ikäistä mäntyvoittoista kasvatusmetsää.

Vaikutusten arvio: lähimmät suunnitellut voimalapaikat sijaitsevat kohteesta yli 500 m päässä.

Kohde 10, tervahauta koilliseen.

Kohde 10. Musta pisteviiva on hankealueen raja. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 7/2022.

8. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto:

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, Pyhännän pitäjänkartat,
https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2382910588

Geologian tutkimuskeskus, <http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Vanha kartta, <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/page/etusivu>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu, <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön palveluikkuna, muinaisjäännösrekisteri ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit arkeologia, Pyhätä
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_list.aspx